

מימון ובנקאות

עדכוני חקיקה רגולציה ופסיקה

משרד גורניצקי
דצמבר 2023

חברות וחברים יקרים ואהובים,

בצל מלחמת "חרבות ברזל" אנחנו משתדלים להמשיך עם השגרה - ובהתאם, ריכזנו בפניכם עדכוני חקיקה, רגולציה ופסיקה שונים של הידיעון המשפטי בתחום המימון והבנקאות של משרדנו, עבור חודש **דצמבר 2023**.

בשורות טובות ובתפילה לשמירה על חיילנו האהובים וחזרתם בשלום של החטופים – אמן!

אלי אליה, ראש תחום מימון ובנקאות
וצוות הידיעון המשפטי*

10 YEARS
ANNIVERSARY

תזכיר חוק הבנקאות (רישוי) (תיקוני חקיקה), התשפ"ד-2023 (מיום 27.11.2023)

נבקש להביא לידיעתכם כי ביום 27 בנובמבר 2023 פרסם משרד המשפטים את תזכיר חוק הבנקאות (רישוי) (תיקוני חקיקה), התשפ"ד-2023 ("תזכיר החוק"), במסגרתו הוצג לציבור תזכיר החוק, וכן ניתנה לו האפשרות להעיר את הערותיו לגביו עד ליום 18 בדצמבר 2023.

מטרת תזכיר החוק היא **קידום התחרות בשוק הבנקאות ושוק האשראי הקמעונאי וחיזוק חברות כרטיסי האשראי כמתחרות לבנקים**, וזאת באמצעות יישום המלצות צוות מטעם משרד האוצר, שבחן את שאלת ההחזקה של בנקים וגופים מוסדיים בחברות כרטיסי חיוב. בהתאם להמלצות הצוות כאמור, מוצע בתזכיר כדלקמן:

- לבטל את האיסור החל כיום על גוף מוסדי גדול לרכוש מבנק בעל היקף פעילות רחב (כהגדרתו להלן) אמצעי שליטה בחברת כרטיסי חיוב (**הערת מערכת**: התיקון למיטב הבנתנו נועד לאפשר את מכירת כאל על ידי בנק דיסקונט לגוף מוסדי). לעניין זה:

- **בנק בעל היקף פעילות רחב** - בנק ששווי נכסיו עולה על 10% משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל (כאמור [בתקנות הבנקאות \(רישוי\) \(בנק בעל היקף פעילות רחב\)](#), תשפ"ג-2023).

- **גוף מוסדי גדול** - כל אחד מאלה: גוף מוסדי שהיקף הנכסים המנוהלים על ידו עולה על 100 מיליארד ש"ח; תאגיד השולט בגופים מוסדיים שהיקף הנכסים המנוהלים על ידם עולים על 100 מיליארד ש"ח; וגוף מוסדי הנשלט על ידי תאגיד כאמור.

- בדומה לאיסור הקיים כיום על בנק בעל היקף פעילות רחב, מוצע לקבוע כי בנק בעל היקף פעילות **בינוני** (כהגדרתו להלן) לא יוכל לשלוט בחברת כרטיסי חיוב, תוך מתן תקופת מעבר של שנה (ממועד תחילת החוק או מהמועד שבו החלה השליטה בחברת כרטיסי החיוב, לפי המאוחר) ביחס לבנקים בעלי היקף פעילות בינוני כאמור שביום תחילת התיקון לחוק שולטים או מחזיקים אמצעי שליטה בחברת כרטיסי חיוב (**הערת מערכת**: התיקון למיטב הבנתנו נועד למנוע שליטה של הבנק הבינלאומי לישראל בכאל, לאחר שזו תימכר על ידי בנק דיסקונט).

לעניין זה, **בנק בעל היקף פעילות בינוני** מוגדר בתזכיר כבנק שהיקף נכסיו הם בין 5% ל-10% משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל.

בנק ישראל מרחיב את מתווה הסיוע המקיף שאומץ על ידי הבנקים בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל" (מיום 17.12.2023)

בעקבות מלחמת "חרבות הברזל", בנק ישראל הודיע על מתווה מקיף להקלה על נטל האשראי והעמלות שאומץ על ידי הבנקים, במטרה לסייע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות המלחמה. בזכות המתווה, מאז תחילת המלחמה ועד לסוף חודש נובמבר 2023 נדחו תשלומי כ-278 אלף הלוואות במערכת הבנקאית, מרביתן משכנתאות ואשראי צרכני. סך התשלומים שנדחו עומד על כ-4.8 מיליארד ש"ח, מרביתם במגזר העסקי.

לאור המצב הביטחוני והשלכותיו על לקוחות הבנקים בהיבט הכלכלי, הוחלט להרחיב את המתווה. להלן עיקרי הדברים:

- **הארכת תוקף המתווה הקיים בשלושה חודשים נוספים** – המתווה הוארך בשלושה חודשים עד ליום 1 באפריל 2024, וזאת ביחס לקבוצות האוכלוסייה במעגל הראשון ובמעגל השני (פירוט על קבוצות אלה ניתן למצוא [בניוזלטר לחודש נובמבר 2023](#)).
- **דחיית תשלומי הלוואות במגזרי הפעילות - משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי:**
  - לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחיית תשלומים לתקופה של **3 חודשים**, בכפוף להגשת בקשה.
  - לקוח שביצע דחיית תשלומים בפועל לתקופה של **3 חודשים**, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של **3 חודשים נוספים** בכפוף להגשת בקשה, סך תקופת הדחייה המקסימלית תהיה **6 חודשים במצטבר**.
  - בהתייחס לדחיית תשלומי משכנתאות לקבוצת המעגל הראשון – חודדה האפשרות של העמדת הלוואה, בסכום הדחייה, ללא ריבית, לתקופה של 4 שנים **לפחות**, שמועד פירעונה יחל בחלוף שנה מסוף תקופת הדחייה. מטרת החידוד היא להבהיר שהבנק רשאי להעמיד הלוואה לתקופה ארוכה יותר ללא ריבית, או לבחור בחלופות האחרות - לטובת הלקוח ובהסכמתו.
- **הוספת אוכלוסיות לקבוצת המעגל הראשון:**
  - חשבונות של חטופים ונעדרים, אשר נכללו בפועל גם בפעימה הראשונה;
  - חשבונות של אחים של חטופים או נעדרים;
  - חשבונות של משתתפי מסיבת "נובה" ברעים.
- **מתן פטור לאוכלוסיית המעגל הראשון מחיוב בריבית על יתרת חובה עד לסכום של 30,000 ש"ח** – הפטור מיועד לחשבונות של עסקים עם מחזור פעילות של עד 5 מיליון ש"ח, אשר ערב פרסום ההודעה לציבור אודות הרחבת המתווה היו ביתרת חובה. אם המידע כאמור מצוי ברשות הבנק, הפטור יינתן אוטומטית, ואם לא – הפטור יינתן בכפוף להמצאת אסמכתא.
- **הרחבת המתווה כאמור לעיל תיכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2024 למשך 3 חודשים.**

2.

הפיקוח על הבנקים מודיע על הארכת הוראת השעה למלחמה (נב"ת 251) והוספת הקלות להוראה בתחום האשראי (מיזם 28.12.2023)

נבקש להביא לידיעתכם כי ביום 28 בדצמבר 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים ("המפקח") עדכון להוראת השעה למלחמה (נב"ת 251). עדכון זה מציגה צעדים נוספים שמטרתם להקל על הציבור ולצלוח תקופה זו במסגרת הוראת השעה הזמנית. בנוסף, המפקח האריך את תוקף הוראת השעה עד ליום 31 במרץ 2024 (למעט ביחס להוראות הנוגעות לנב"ת 308A "טיפול בתלונות ציבור"). להלן תמצית הצעדים שנוספו:

- ביטול ההוראה לפיה על תאגיד הבנקאי להימנע מפנייה יזומה ללקוח אשר השיב בשלילה להצעת אשראי דומה בעבר, למשך שלושה חודשים לפחות.
- מתן פטור ממגבלות מסוימות (מגבלה על שיעור החזר מהכנסה, מגבלות על חלק ההלוואה בריבית משתנה ומגבלה על תקופת הפירעון) ביחס להלוואות למטרת בניית ממ"ד הפטורה מהיתר לפי תקנות התכנון והבנייה (עבודות ומבנים הפטורים מהיתר), (הוראת שעה חרבות ברזל), התשפ"ד-2023 ושסכומן אינו עולה על 200,000 ש"ח.
- במטרה לסייע לציבור ולתת מענה לצורכי האשראי של משקי הבית, תאגיד בנקאי יהיה רשאי לאשר הלוואה לכל מטרה במשכון דירה (הלוואה לדיור שלא למטרת רכישת זכות במקרקעין) בשיעור מימון של עד 70% במקום 50%, ובלבד שסכום ההלוואה שמעל שיעור מימון של 50% לא יעלה על 200,000 ש"ח. כי ההקלה תחול על אישורים שיינתנו כל עוד הוראת השעה בתוקף.
- הותר לתאגיד בנקאי שנדרש לבצע סקר סיכונים תפעוליים עד יום 31 במרץ 2024, להשלים ביצוע סקר כאמור לכל המאוחר עד ליום 30 ביוני 2024.
- דחיית המועד האחרון לעריכת סקר בטיחות עבור מערכות שבסיכון גבוה ומערכות בנקאות בתקשורת אם תקופת עריכת הסקר כאמור (שיש לקיימו לפחות אחת ל- 18 חודשים) מסתיימת בפרק הזמן בו חלה הוראת השעה (קרי, עד ה-31 במרץ 2024).

3.

הפיקוח על הבנקים מפרסם הוראה בעניין פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות לגופים פיננסיים (נב"ת 424) (מיזם 24.12.2023)

נבקש להביא לידיעתכם כי ביום 25 בדצמבר 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים ("המפקח") הוראה בדבר פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות לגופים פיננסיים. בחודש מאי 2023 תוקן חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (תיקון מס' 35 לחוק) ונקבע כי במקרים בהם תאגיד בנקאי מסרב לפתוח חשבון עובר ושב במטבע ישראלי לגוף פיננסי, עבורו או בעבור לקוחותיו, או שלא נתן את השירות המבוקש בתוך שלושה חודשים ממועד הגשת הבקשה הראשונה של הגוף הפיננסי לפתיחת חשבון וניהולו, ימסור התאגיד הבנקאי הודעה על כך למפקח על הבנקים וינמק את סירובו.

הוראת נב"ת זו באה להסדיר את הדרישות החלות על התאגיד הבנקאי אגב פתיחת החשבון וניהולו לגופים הנותנים שירותים פיננסיים חוץ בנקאיים).

הבאנו בפניכם את עיקרי הדברים המופיעים בהוראה:

- **החלטה בבקשה לפתיחת חשבון** – במקרה של סירוב לפתיחת חשבון או עיכוב העולה על שלושה חודשים במתן הודעה בדבר אישור הבקשה או סירובה, על התאגיד הבנקאי לנמק את החלטתו בפני הגוף הפיננסי המבקש לפתוח חשבון בעבורו או בעבור לקוחותיו בתאגיד הבנקאי.
- **דיווח לפיקוח על הבנקים** – נקבעה חובת דיווח לפיקוח על הבנקים במקרה בו סירב תאגיד בנקאי לפתוח חשבון עובר ושב או לנהל, לגוף פיננסי או בעבור לקוחות הגוף הפיננסי, או שלא נתן שירות כאמור בתוך שלושה חודשים ממועד הגשת הבקשה הראשונה של הגוף הפיננסי. על הדיווח לכלול את הסיבות לסירוב למתן השירות או לעיכוב במתן השירות, לפי העניין. הדיווח ייעשה לפי הוראת הדיווח לפיקוח מס' 824 בנושא "דיווח על בקשות לפתיחת חשבון לגוף פיננסי".

4. בנק ישראל מרחיב את מתווה הסיוע ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות המלחמה (מיום 26.12.2023)

במטרה לסייע ללקוחות בהתמודדות עם הקשיים התזרימיים הנובעים מהשלכות המלחמה, גיבש בנק ישראל מתווי סיוע ללקוחות הבנקים (ראו עדכון לעיל מיום 17.12.2023) וללקוחות חברות כרטיסי האשראי. מתווים אלו מסייעים ומקלים על אוכלוסיית מדינת ישראל, בהתאם לשיוך לקבוצת הלקוחות (ראו ניוזלטר נובמבר 2023).

לאור המצב הביטחוני והשלכותיו על לקוחות חברות כרטיסי האשראי, הוחלט להרחיב את המתווה בדומה להרחבת המתווה הנוגע לבנקים (ראו עדכון לעיל מיום 17.12.2023). להלן עיקרי הדברים:

- **הארכת תוקף המתווה הקיים בשלושה חודשים נוספים** - המתווה הוארך בשלושה חודשים עד ליום 15 באפריל 2024, לקבוצות האוכלוסייה במעגל הראשון ובמעגל השני (פירוט על קבוצות אלה ניתן למצוא בניוזלטר לחודש נובמבר 2023).

• דחיית תשלומי הלוואות צרכניות ועסקיות:

- לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחיית תשלומים לתקופה של **3 חודשים**, בכפוף להגשת בקשה.
- לקוח שביצע דחיית תשלומים בפועל לתקופה של **3 חודשים**, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של **3 חודשים נוספים** בכפוף להגשת בקשה. סך תקופת הדחייה המקסימלית תהיה **6 חודשים במצטבר**.
- יתר המתווה ימשיך לחול אוטומטית למשך 3 חודשים נוספים.

• הוספת אוכלוסיות לקבוצת המעגל הראשון:

- חשבונות של חטופים ונעדרים, אשר נכללו בפועל גם בפעימה הראשונה;
- חשבונות של אחים של חטופים או נעדרים;
- חשבונות של משתתפי מסיבת "נובה" ברעים.

- **הרחבת המתווה כאמור לעיל תיכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2024 ולא יאוחר מיום 15 בינואר 2024 לאור זמן היערכות שנדרש לכיצועו.**

עדכוני פסיקה

עליון

1.

פסק הדין: **עא 3391/22 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' דוד קונפינו** ([בית המשפט העליון, בפני כבוד השופטים יוסף אלרון, אלכס שטיין ורות רונן](#))

השורה התחתונה:

פסק הדין עסק בעסקי בשתי שאלות מרכזיות סביב עסקת תרמית להעברת זכויות במקרקעין:
(1) ההיבט הקנייני ותחולתה של תקנת השוק – האם גוברות זכויות הרוכש תם הלב לאור שהסתמך על המרשם או שמא גוברות זכויות הבעלים האמיתית, אליו התחזה המוכר;
(2) היבט האחריות הנזיקית – בהינתן שהמתחזה נעלם ולא קיימת האפשרות להיפרע ממנו, מה היא חלוקת האחריות בנזק שנגרם לרוכש לאור התרמית.

ההיבט הקנייני: כאשר מדובר בעסקת רכישה בה יש "תקלה מעורבות", אשר מתממשים בה שני סיכונים נפרדים שאחד מהם גודר תחת תקנת השוק (טעות במרשם) ואילו השני לא (המרשם נכון אבל קיים מתחזה), **קבע בית המשפט כי דינה הינה כדינה של תקלה חיצונית למרשם המקרקעין. על כן, במקרה זה גוברות זכויותיו של הבעלים האמיתי על זכויות הרוכש תם הלב.** עוד קבע בית המשפט כי במקרה דנן אף לא תחול תקנת השוק גם על הבנק המממן אשר לטובתו רשומה משכנתה על זכויות הרוכש וזאת משום שעסקת המשכנתה הושלמה טרם רישום זכויות הרוכש כבעלים במרשם, וממילא לא הייתה הסתמכות על הטעות במרשם.

ההיבט הנזיקי: בית המשפט קבע כי האחריות לנזק שנגרם לרוכש תם הלב, אשר שילם למתחזה עבור רכישת הבעלות אך זכות הבעלות נשללה ממנו, **תתחלק בין עורכי הדין של המתחזה (המוכר) ובין רשם המקרקעין.** אחריות עו"ד המתחזה (המוכר): עו"ד המתחזה לא אימת את זהות פרטי הצדדים לעסקה ואת אמיתות ונכונות המסמכים שהוצגו בפניו על ידי המתחזה ובכך פעל באופן שאינו עולה בקנה אחד עם סעיפים 14, 16 ו-18, לתקנות המקרקעין (ניהול ורישום), תשע"ב-2011 ("התקנות"). **לכן חב עו"ד המתחזה באחריות של 70% מנזקו של הרוכש.** אחריות רשם המקרקעין: רשם המקרקעין לא בחן כנדרש על פי התקנות את מסמכי הבקשה לביצוע עסקה בטרם ביצע את העברת הזכויות והרישום הכוזב, **ולכן חב באחריות של 30% מנזקו של הרוכש.**

פסק הדין בקצרה:

עסקינן בחמישה ערעורים אשר במוקדם תרמית במקרקעין שבוצעה על-ידי מתחזה שמכר מקרקעין לא ל.

העובדות: בשנת 2011, הציג עצמו המתחזה בפני עו"ד מירב לוי כדוד קונפינו ("המתחזה"), בנו ויורשו של הנרי קונפינו אשר רשום כבעלים האמיתי של המקרקעין ("הבעלים האמיתי"), במטרה לבצע עסקת מכר מקרקעין. המתחזה טען כי הנרי קונפינו נפטר, למרות שבמועד זה עוד היה בחיים. במהלך הפגישה ואף לאחריה, לא הציג המתחזה בפני עו"ד לוי תעודת זהות מקורית לאימות זהותו או צו ירושה מקורי, אלא רק עותקים של אלו.

עו"ד לוי פעלה למציאת רוכש. במסגרת ביצוע עסקת הרכישה מול אורי נצר ("הרוכש"), שיוצג על ידי עו"ד שמחיוף, הגישה עו"ד לוי את הבקשה להעברת הזכויות במקרקעין מהבעלים האמיתי אל המתחזה (שהתגלה ככזה בדיעבד). הזכויות הועברו. לאחר מכן נרשמה הערת אזהרה לטובת בנק לאומי לישראל בע"מ, בגין ההלוואה שהעמיד לרוכש (בטרם רישומו כבעל הזכויות) -- הועברה התמורה בגין המקרקעין למתחזה -- נרשמו הזכויות במקרקעין על שם הרוכש ומשכנתה לטובת בנק לאומי.

כאמור, עסקה זו שבוצעה ע"י מתחזה הובילה להעברה במרשם המקרקעין של הבעלות במקרקעין מהבעלים האמיתי, אל רוכש בתום-לב ובתמורה. עסקת המקרקעין העשירה את המתחזה והותירה אחריה נזק ממוני משמעותי. פסק הדין סבב והכריע בשתי שאלות מרכזיות: (1) **ההיבט הקנייני** – תחולתה של תקנת השוק. האם גוברות זכויות הרוכש לאור הסתמכותו על המרשם או שמא גוברות זכויות הבעלים האמיתי, אליו התחזה המוכר; (2) **היבט האחריות הנזיקית** – בהינתן שלא קיימת האפשרות להיפרע מהמתחזה, מה היא חלוקת האחריות בנזק שנגרם לרוכש.

דיון והכרעה:

• **ההיבט הקנייני:** בבסיס דיני הקניין עומד העיקרון "**אין אדם יכול להקנות לזולת זכויות שאינן בידו**". לעקרון זה חריג חשוב בדמות "**תקנת השוק**" שתכליתה **הגנה על רוכש תם לב ובתמורה, מפני הסיכון של טעות במרשם**. במקרה דנן, מדובר בעסקה הכוללת "תקלה מעורבת" אשר התממשו בה שני סיכונים נפרדים: (1) הבעלים הרשום במרשם כבעל הזכויות במקרקעין איננו הבעלים האמיתי (סיכון אשר גודר תחת תקנת השוק); (2) רכישת המקרקעין נעשית שלא מידי הבעלים האמיתי אלא מידי מתחזה (סיכון שהינו חיצוני למרשם המקרקעין, שכן הבעלים הרשום הוא הבעלים האמיתי, ואשר איננו חוסה תחת תקנת השוק). **בית המשפט קבע כי דינה של "תקלה מעורבת" כדינה של תקלה חיצונית למרשם המקרקעין**. המדינה איננה ערבה להתחזות של מוכר זכויות ואיננה מבטיחה, במסגרת תקנת השוק, הגנה לרוכש שהסתמך על ההתחזות לצד ההסתמכות על המרשם. לכן, **קבע בית המשפט כי זכויותיו של הבעלים האמיתי גוברות על זכויות הרוכש תם הלב**. עוד קבע בית המשפט כי במקרה דנן אף **לא תחול תקנת השוק גם על בנק לאומי לישראל בע"מ אשר לטובתו רשומה משכנתה על זכויות הרוכש וזאת משום שעסקת המשכנתה הושלמה טרם רישום זכויות הרוכש כבעלים במרשם, ולכן לא הייתה הסתמכות על הרישום השגוי במרשם ואין מתקיימים התנאים להגנת תקנת השוק**.

• **ההיבט הנזיקי:** בית המשפט קבע כי האחריות לנזק שנגרם לרוכש תם לב, ששילם למתחזה את התשלום בעבור זכות הבעלות במקרקעין ואשר זכות זו נשללה ממנו, **תתחלק בין עו"ד לוי שייצגה את המתחזה (המוכר) ובין רשם המקרקעין 70% ו-30% בהתאמה**. אחריות עו"ד לוי: בית המשפט מצייין כי "...עורך דין שמטפל בעסקת מקרקעין לא יישא באחריות מוחלטת למעשי התחזות ומרמה של לקוחו, כל אימת שהוא מפעיל שיקול דעת מקצועי סביר בכל דבר ועניין שקשורים לעסקה, ופועל בהתאם". במקרה דנן, עו"ד לוי לא אימתה את זהות המתחזה עם תעודות זהות מקורית והסתפקה בהעתק; לא בחנה ואימתה את אותנטיות העתק צו הירושה שקיבלה מהמתחזה ולא ביקשה עותק מקור על אף שהעלתה חשד לאמתותה; ולא אימתה את מעמדו של המתחזה כיורש של הבעלים האמיתי. עו"ד לוי ידעה או היה עליה לדעת כי על רקע דרישות הדין הכללי והתקנות, הרוכש, עורך דינו ומרשם המקרקעין יסמכו על הבדיקות שתערוך למוכר ועל המצגים שתציג בפניהם. לכן, **בהתנהלותה, עו"ד לוי גרמה אפוא לנזקים שנגרמו לרוכש, ולכן הינה חבה באחריות של 70% לנזקו לאור הסתמכות רשם המקרקעין ועו"ד המוכר על מצגיה**.

- **אחריות רשם המקרקעין:** בית המשפט מציין כי על רשם המקרקעין לבחון (בין אם מסמכי העסקה נחתמו בפני עורך דין ובין אם נחתמו בפני המרשם) בטרם ייתן גושפנקא להעברת הזכויות, את מסמכי העסקה שהוגשו לו. לפי תקנות המקרקעין, על הבקשות המוגשות לעבור בחינה כפולה, הן על ידי רשם לשכת הרישום והן על ידי הביקורת. **בית המשפט קבע כי הרשם שגה בבדיקותיו ולא ביצע אותן כראוי, ועל כן חב באחריות של 30% מנזקו של הרוכש.**

בית המשפט קבע כי לרוכש אין אשם תורם ואיננו אחראי לנזקיו. כך גם עורך דינו, אשר לא היה מחויב לבדוק את אותנטיות מסמכי הבקשה להעברת הזכויות מהבעלים האמיתית למתחזה (בניהם צו הירושה) אשר היו באחריותם המלאה של עו"ד המתחזה.

מחוזי

ת"א (תל אביב-יפו) 62322-11-23 גישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע נ' בנק לאומי לישראל בע"מ (בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, בפני כבוד השופט סגן הנשיא אליהו בכר)

2

השורה התחתונה:

(1) בהעדר קשר ישיר לפעילות בחשבון או לבנק עצמו – פרסומים ברשתות החברתיות (מזעזעים וקשים ככל שיהיו) אינם מהווים נימוקים לסגירת חשבון בנק, ובוודאי לא נימוקים כבדי משקל כפי הנדרש בהתחשב שמדובר בחשבון פעיל; (2) הבנק הוא נותן שירות חיוני וגוף מעין-ציבורי וחלה עליו חובה לפעול בסבירות ונאמנות כלפי לקוחותיו, כך שגם אם קיים חשש כאמור להתנהלות בלתי תקינה, על הבנק לפנות ללקוח בהתראה וכן לפעול במידתיות (דהיינו, לא לנקוט ישר באמצעי קיצוני כמו חסימה מוחלטת של החשבון אלא לשקול קודם חלופות אחרות כגון הקפאה של פעולות מסוימות).

פסק הדין בקצרה:

עמותת גישה – שמירה על הזכות לנוע ("המבקשת") היא עמותה הפועלת ללא כוונת רווח להגנה באמצעים משפטיים על חופש תנועה של פלסטינים, בעיקר תושבי רצועת עזה, ובכלל כך פונה לרשויות בישראל, לרבות בעתירות לבתי המשפט, כדי לקבל היתרים עבור תושבי רצועת עזה לכניסה ויציאה מהרצועה למטרות שונות כגון לימודים, טיפול רפואי וקיום קשרי מסחר. בשנת 2017 פתחה העמותה חשבון בבנק לאומי לישראל בע"מ ("הבנק"), ובו היא מנהלת את כל כספיה העומדים על סך של כ-3.7 מיליון ש"ח.

ביום 17 באוקטובר 2023, לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", ביקשה המבקשת להעביר סך של כ-13,000 ש"ח לחשבון בנק בגדה המערבית, שהמותב שלו הוא תושב עזה. הבנק סירב לבצע את ההעברה; בהמשך אותו חודש, עמותה גרמנית בשם Bischoefliches Hilfswerk Legal Support and MISEREOR ביקשה להעביר למבקשת סך של כ-20,000 אירו עבור "Legal Aid for Palestinian Business Owners in Gaza". הבנק ביקש מהמבקשת להבהיר את מהות ההעברה, ובתגובה מסרה המבקשת כי מדובר בארגון ביטוחים גרמני קתולי לשיתוף פעולה לפיתוח, והתרומה שלו מיועדת כולה למשכורות לעובדי גישה בישראל ועבודת הסברה משפטית וציבורית בארץ ובחו"ל והכספים אינם מועברים לעזה.

הבנק לא אישר את ההעברה וביום 20.11.2023 מנכ"לית המבקשת ומנהל הכספים שלה הגיעו לפגישה בסניף הבנק וביקשו להשיב לעמותה הגרמנית את התרומה.

למחרת הפגישה קיבלה המבקשת מכתב מהבנק, המתוארך ליום 20.11.2023, לפיו **נטען כי הבנק ביצע סקירה מעמיקה של הפעילות בחשבון ולאחר בדיקה ע"י הגורמים המוסמכים בבנק הוחלט לחסום את הפעילות בחשבון, בין השאר לנוכח פרסומים פומביים של העמותה ודובריה אשר עשויים לעלות לכדי פרסום שאינו נכון או הוגן, אינדיקציות בדבר תרומות למטרת סיוע לבעלי עסקים בעזה ופעילות עם גורמים בסיכון גבוה לעניין הלבנת הון ומימון טרור.**

ניסיונות המבקשת לבוא בדברים עם הבנק לביטול החסימה לא צלחו, ומכאן הבקשה למתן צו זמני אשר יאפשר למבקשת לבצע פעולות מסוימות בחשבון (תשלום משכורות, דמי שכירות, מיסים וכו') וכן תביעה למניעת חסימת החשבון.

בראשית הדיון הזכיר בית המשפט כי הבנק מעניק שירותים חיוניים לציבור, וחלה עליו חובה לספק את השירות לכל מי שרוצה בכך. **מניעת שירות יכול ותעשה אם יוכיח הבנק שיש לכך טעם סביר, המתבטא בחשש ממשי – המבוסס על פעולות ומעשים קונקרטיים - להתנהלות בלתי תקינה מצד הלקוח.** המצבים האופייניים שהוכרו בפסיקה כסירוב סביר למתן שירות הם: (1) יסוד סביר להניח שהחשבון משמש למימון טרור או להלבנת הון (ובהקשר זה ניתן להסתייע ב"דגלים אדומים" המפורטים **בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור)**, התשס"א – 2001 ("צו איסור הלבנת הון") ובהוראות נוהל ניהול בנקאי תקין (מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות) (נוהל 411, ובפרט ס' 50); (2) התנהגות בלתי הולמת או רשלנית מצד לקוח בניהול חשבונות; ו-(3) התנהגות ספציפית של בעל חשבון ויחסו לפקידיו הבנק, לרבות התנהגות לא הוגנת ואף תוקפנית ואלימה.

לטענת הבנק, בקשת המבקשת לבצע העברות כספיות לגורמים בעזה וכן קבלת כספים מגרמניה שמטרתם פעילות עבור בעלי עסקים בעזה עולים כדי "דגלים אדומים" בתקופה זו, שכן הבנק אינו יכול לזהות את הגורם בעזה אליו מועברים הכספים ולבצע את הבדיקות הנדרשות ממנו לצורך מניעת מימון טרור.

בית המשפט לא ראה בטענה זו של הבנק כמבסס חשד כאמור להלבנת הון או מימון טרור. מדובר בעמותה ותיקה, שפועלת בחשבון הבנק משנת 2017, ואינה פועלת בדרך של חלוקת כספים למטרות הומניטריות, אלא במתן שירותים משפטיים מול מוסדות מדינת ישראל. מדובר בפעולות אופייניות למבקשת ובעלות היגיון, בהיקף לא מהותי, שנעשו ע"י המבקשת במהלך העסקים הרגיל העולה בקנה אחד עם מטרותיה ואין מדובר בפעילות מול גורמים חשודים. גם אם היה בפעולות אלו משום חשד למימון טרור, העמותה סיפקה להן הסברים מניחים את הדעת, באופן המסיר את החשד. יתרה מכך, הפעולות לא אושרו על ידי הבנק ובפועל לא בוצעו, והמבקשת אף הבהירה כי היא מוכנה לוותר על שתי הפעולות. מקום בו לא נטען על ידי הבנק כי יש חשש מבוסס לביצוע פעולות דומות אחרות, לא ניתן לומר בחסימה גורפת של חשבון הבנק היא סבירה.

טענה נוספת שהעלה הבנק נגד המבקשת נגעה לפרסומים שביצעה ברשתות החברתיות, אשר לטענתו הינם "אנטי ישראליים" המאשימים את ישראל בפשעי מלחמה נגד האוכלוסייה האזרחית בעזה. גם טענה זו לא התקבלה על ידי בית המשפט, שהבהיר שבהיעדר קשר ישיר לפעילות בחשבון או לבנק עצמו, פרסומים ברשתות החברתיות (קשים ומזעזעים ככל שיהיו) אינם מהווים נימוקים לסגירת חשבון בנק, ובוודאי לא נימוקים כבדי משקל כפי הנדרש בהתחשב בכך שמדובר בחשבון פעיל. צודק הבנק כי ניתן לסרב להעניק שירות בנקאי ללקוח לא רק עקב פעולות שבוצעו בחשבון, אלא גם לאור התנהלות בעל החשבון ומיהותו.

אולם, גם במקרה בו בוחנים לא את הפעולות בחשבון אלא את פעולות הלקוח ומיהותו – צריך להיות קשר ישיר לחשבון הבנק (לדוגמה, מקרים בהם בעל החשבון היה מצוי ברשימה שחורה של מדינה זרה, או מקרים בהם בעל החשבון נקט באיומים ואלימות כלפי עובדי הבנק). גם בנסיבות החריגות בהן מצויה מדינת ישראל, יש לשמור על זכויות יסוד ובהם חופש הביטוי. גם אם לקוח של הבנק פרסם אמירות מקוממות ובסגנון צורם, על הבנק למלא תפקידו ללא שיקולים זרים והוא אינו יכול לחסום חשבון בנק של לקוח פעיל על בסיס אמירות שאינן נעימות לאוזניו.

מאחר שלתאגידים בנקאיים הוענק מונופול על שירות חיוני לכלל הציבור, מוטלת על הבנק חובה לנהוג בסבירות כלפי לקוחותיו, ובכלל זאת החובה לתת ללקוח הזדמנות לספק הסברים שיניחו את הדעת לפעולות החשודות, וזאת בטרם חסימת החשבון (למעט מקרים שבהם חסימה מיידית תהיה מוצדקת, אולם גם בהם יידרש הבנק להבהיר ללקוח את הסיבות לחסימה ולתת לו הזדמנות לספק הסברים). בנוסף, חסימה מוחלטת של החשבון היא אמצעי קיצוני ועל הבנק לשקול חלופות אחרות קודם לכן, כגון הקפאה של פעולות מסוימות. בענייננו הבנק חסם את חשבון המבקשת לאלתר בשל שתי פעולות חשודות, אשר הבנק מנע את ביצוען, ובשל פרסומים "אנטי ישראליים" לגישתו. בהינתן שהפעולות החשודות לא בוצעו ושהפרסומים לא גרמו נזק ישיר לבנק, לא היה מקום לחסום את החשבון לאלתר. ניתן היה להסתפק במניעת הפעולות החשודות, כפי שבוצע בפועל.

בנסיבות המקרה דנן בית המשפט לא מצא שהבנק עמד בנטל להוכיח שקיים חשש ממשי להתנהלות בלתי תקינה המצדיקה חסימה מוחלטת וללא התראה של חשבון המבקשת. לפיכך על הבנק להסיר לאלתר את החסימה מחשבונה של המבקשת ולאפשר לה לבצע פעולות בחשבון.

המידע הכלול במסמך זה הינו מידע כללי ותמציתי בלבד, אינו מחליף את הצורך בעיון מעמיק בנוסח המלא של ההחלטה/הפרסום/הוראת החוק הרלוונטיים, אינו מהווה חוות דעת משפטית או ייעוץ משפטי ואין להסתמך עליו בכל דרך ואופן שהם. לקוחותיו של משרד גורניצקי עשויים להיות בעלי עניין בתכנים המוזכרים במסמך זה.